

HELPMAN

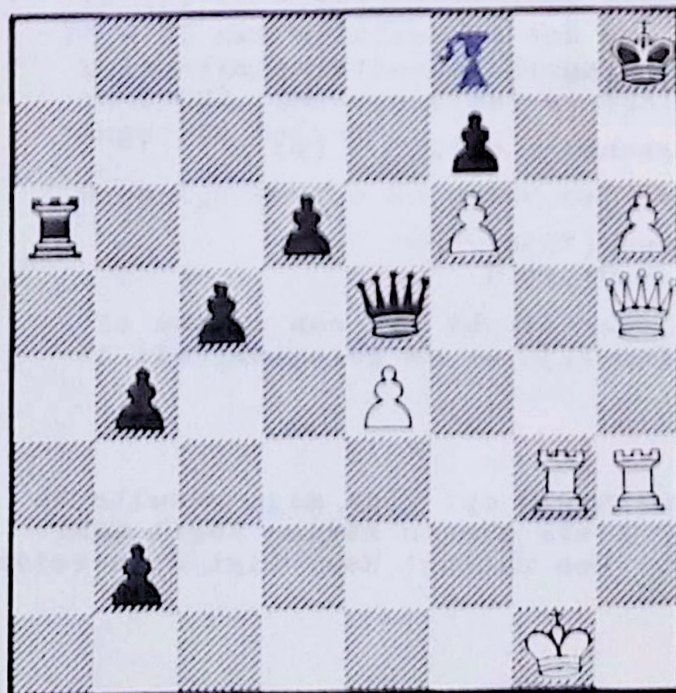
opgericht 19 oktober 1939

december 1982

er is geen mooiere tijd in het jaar te vinden om te schaken dan nu. Want het is goed toeven bij een knappend haardvuur, bij flonkerende kaarsen en koppen warme chocolademelk. We hopen dat U de komende tijd onder dergelijke omstandigheden kunt verkeren. De entourage voor lekker schaken is in ieder geval volkomen aanwezig. En wilt U eens weg van de koesterende huiselijke warmte dan is er altijd nog het Gaawiatoernooi, waar U kunt kijken, of zelf meedoen. Wij wensen U derhalve een gelukkig kerstfeest en een voorspoedig 1983, al weten we dat het niet voor iedereen een makkelijke tijd is.

Hellicht kunt U zich wat verpozen met onderhavig nummer, waarin twee namen veelvuldig voorkomen : die van Karel v.d.Laan (een leersaam artikel over ELO-rating en een paarboeiende partijen) en die van Nimaovitch : het derde deel van Henk van Dijk's verhaal over 'Mein System', terwijl ook de twee geanalyseerde partijen van Karel varianten met zijn naam dragen.

PROBLEEM.

Allereerst de nieuwe opgave. Deze luidt :
Hoe wint wit ? Het behelst een fraaie combinatie. Oplossingen vóór 20 januari bij de redactie (E.Thijssen) of bij G.Faber. Op het vorige probleem kwam slechts één inzending en wel van Karel v.d.Laan. De oplossing was goed :
A) 1...Tb3? 2.De7+ Ke8 3.De8+ Ke7 4.Txd5 exd5 en dameverlies of 4..Df1+ 5.Td1 en zwart gaat mat
B) 1..Df1+! 2.Td1 Df2 3.Td2 De1+ 4.Kc2 Txb2+ 5.Kxb2 Dxd2+ en eeuwig schaak.
De volgende keer verwachten we meer inzendingen, ditmaal is de prijs voor Karel!

ELO RATING

De NOSBO is één van de weinige onderbonden, die de sterkte van haar leden heeft uitgedrukt in een getal, de zogenaamde ELO - rating. Dat dit voor 99,9 % het werk is van onze aktieve voorzitter Henk van Dijk wil ik hier niet on gezegd laten. Deze cijfers zijn goedkoop verkrijgbaar.

Toch heb ik het idee dat men alleen maar uit deze getallen leest dat iemand veel sterker is en verder deze cijfers niet weet te interpreteren. Ik wil derhalve enige richtlijnen geven.

GROEI.

Als U mijn cijfers over de afgelopen 6 jaar bekijkt dan zijn deze

1977	1978	1979	1980	1981	1982
1655	1655	1660	1685	1665	1660

Van enige groei is dus geen sprake, hoewel ikzelf wel de idee heb dat ik beter schaak dan 4 jaar geleden. Dit wordt op zich niet tegengesproken, maar toch is gekonstateerd dat de resultaten niet beter zijn geworden.

De cijfers van Henk Bruin groeien wel. Bekijkt U zelf maar.

1977	1978	1979	1980	1981	1982
----	----	1560	1720	1770	1880

De eerste vraag die bij je opkomt is nu: Waar ligt de top? Deze vraag is zeer moeilijk te beantwoorden. De wedervraag is namelijk: Wat gaat Henk doen? Om door te dringen naar de nationale top moet je naast talent ook lust hebben om veel, heel veel te studeren. Je moet de wedstrijden uwen goed de baas kunnen op belangrijke momenten en een wil hebben om te winnen. Ik zie Henk nog niet direkt prof worden.

WINSTKANSEN

Stel dat u een rating hebt van 1600 en U moet spelen tegen iemand die 1800 punten heeft. Wat zijn Uw kansen?

Getoetst wordt nu de hypothese:

ZIJN DEZE SPELERS EVEN STERK?

Bovendien hoort bij een toetsing een betrouwbaarheidswaarde. Het antwoord luidt hier

DE SPELERS ZIJN EVEN STERK maar

ER IS EEN KANS VAN 25% dat ik het mis heb.

Uit deze uitspraak konkludeert men dat een uitslag van $7\frac{1}{2} - 2\frac{1}{2}$ over 10 partijen een goede schatting van de uitslag zal zijn. Een vuistregel voor dit percentage is (mits verschil < 400)

$$\text{WINSTKANS} = 50 + (\text{ratingverschil} \times 0.125) \quad (\%)$$

Een voorbeeld

H. Bruin (1880) - M. Diepeveen (1550)

$$\text{winstkans} = 50 + 330 \times 0.125 = 91,25 \%$$

Dit wil NIET ZEGGEN dat u zich maar direkt bij een remise of verlies moet neerleggen. Getallen zijn er om gelogenstraff te worden.

BEN IK IN VORM ?

De vraag komt natuurlijk ook wel bij U op: Zijn mijn resultaten overeenkomstig de verwachting. Of als u geen rating heeft maar wel resultaten tegen spelers met een rating: Waar ligt mijn rating?

Ik wil dit doen aan de hand van een voorbeeld.

Stel u voor dat u heeft gespeeld tegen:

Diepeveen (1550) - Albers (1455) - Uchtman (1615) - Faber (1890)
Prummel (1585) - Thijsse (1670) en van Dijk (1790) en uw eigen
rating bedraagt 1580. (als u geen rating hebt dan vult u het ge-
middelde van bovengenoemde heren in)

U heeft uit deze 7 wedstrijden 4 punten gehaald. Bovendien nemen
we aan dat u tegen u zelf remise speelde. U heeft dan een resul-
taat van $4\frac{1}{2} / 8 = 56,25\%$. (Een resultaat van 100 % is er dus nooit!)

Het toernooigemiddelde bedroeg

$$(1550 + 1455 + 1615 + 1890 + 1585 + 1670 + 1790 + 1580) / 8 = 1642.$$

Een tweede vuistregel zegt dat uw resultaat boven (of onder) de
50% vermenigvuldigd met 8 u resultaat is ten opzichte van het
toernooigemiddelde. In ons geval dus $8 \times 6,25 = 50$ punten boven
de 1642. U speelt dus momenteel als of u een rating had van 1692.
U mag tevreden zijn met dit resultaat. Natuurlijk kan ook een
slechter resultaat uit de bus komen, maar als voorbeeld is dit
minder leuk.

Nog een reeel voorbeeld:

Henk Bruin speelde tot nu toe (10 nov. 1982) tegen

Burgsma (1870) - Twema (1665) - Dijkstra (1465) - de Boer (1285) - Casparie
(1600?) - Prummel (1585) - van Dijk (1790) en scoorde hierin 6 punten.
Dit komt overeen met een percentage van $6\frac{1}{2} / 8 = 81,25\%$. Of uit-
gedrukt in ELO-puntan $8 \times 41,25 = +250$.

De gemiddelde tegenstand was 1642,5. Zijn prestatie staat dus nu
op een nivo van 1892. Verwacht mocht worden dat dit 1880 zou zijn.
Het resultaat is dus uitstekend.

Nemen we echter ook de NOSBO competitie mee dan wordt de score
 $6\frac{1}{2}$ uit 10 = 65 % en dit komt overeen met +120 punten boven het
gemiddelde.

Hij speelde tegen Douwes (1910) en Greeuw (1890). Het gemiddelde
wordt nu 1694. De prestatie komt nu op 1814.

Is dit te laag? Hoe komt dat dan? Voer voor schakologen?

Volgens mij is het te vroeg om conclusies te trekken. Henk staat
mooi hoog, maar hij zal er ook wel naar streven de ELO-ladder nog
hoger te betreden.

Hopelijk kunt u nu beter met deze getallen spelen.

Karel van der Laan

Alweer een nederlaag!

Diepeveen verloor op het hoogste bord zijn dubbelfianchetto regelmatig, evenals C. Faber, die het Blackmar-Diemer gambiet van stal had gehaald. Op het laagste bord nam Thijsse een positioneel vergiftigde pion, wat hem de kop kostte. Remises waren er te noteren van Iwema, die tegen de sterkste NOSBO-dame een bizarre ketenstrijd voerde, Bakker, die het Dame-indisch rustig beantwoordde en Scheffer, die tegen het middengambiet overeind bleef. Voor de Helpenaren zorgden Bruin en Karayalcin, beiden met zwart, voor hele nette zeges.

Karayalcin bracht met zijn Marshall-gambiet zijn tegenstander in dusdanige klokproblemen, dat de "Groninger" door zijn vlag ging. Bruin liet een pionnenstorm op zijn koning afkomen, omdat zijn Siciliaanse damevleugelpionnen veel harder op de vijandelijke koning afgingen. Van Dijk brak zijn Najdorf-variant af in een toreneindspel met pion minder; in zijn analyse bleek een winst-gaatje voor wit te zitten. Ook Burgsma verloor, nadat hij het spoor in een rare Nimzowitsj-variant was kwijtgeraakt, in de tweede zitting.

Diepeveen	- van Weperen	0 - 1	Iwema	- Selmeier	1 - 1
Burgsma	- de Jong	0 - 1	Karayalcin	- Moons	1 - 0
Bruin	- Tichelaar	1 - 0	Bakker	- Prins	1 - 1
C. Faber	- Bitter	0 - 1	Scheffer	- E. Bakker	1 - 1
van Dijk	- Hindriks	0 - 1	Thijsse	- H. v.d. Laan	0 - 1

Helpman III - Ypey/Expert 3 - 3 (15 november 1982)

Het zestal liet nogal wat punten liggen. Poelsma en Mannoury wonnen met resp. kwaliteit en stuk vóór makkelijk, Becker verloor in een Konings-indiër, maar Prummel (die eenvoudig kon winnen) en Scheltinga (N.B. in een Franse ruilvariant) stelden teleur. Uchtman moest daarom zijn afgebroken partij winnen. Daarin had hij een looper tegen twee pionnen. Hij deed dat voortreffelijk en redde hiermee zijn team.

Poelsma	- de Jong	1 - 0	Uchtman	- Buyvoets	1 - 0
Becker	- Klein	0 - 1	Scheltinga	- Veldman	0 - 1
Prummel	- Huizinga	0 - 1	Mannoury	- v.d. Graaf	1 - 0

Vermeedelijk de zoveelste nederlaag voor Helpman in de promotie-klasse of is het : Helpmat in de degradatieklasse? Het zag er lange tijd niet slecht uit voor de Zuid-groningers. Burgsma kwam steeds beter te staan mede doordat zijn tegenstander tijdens de partij Sinterklaasrijmpjes zat te maken. Een fraaie combinatie besloot dit duel. Poelsma kon zomaar een pion pakken en wikkelde verder goed af. Robert Bakker voegde wederom 'n vol punt aan zijn prachtige score toe. Daarmee is het meest positieve gemeld. Bruin accepteerde een kwaliteitsoffer, dat helaas correct bleek te zijn. Scheffer ging na aanvankelijk voordeel in de fout, wat voor Thijsse helemaal gold; voor de zoveelste maal dit seizoen nam hij een vergiftigde pion. Kamps dacht door een riskante combinatie een pion terug te winnen, maar verloor daardoor alleen sneller. De afgebroken partijen van C. Faber, Iwema en van Dijk worden waarschijnlijk remise.

V. Oosten	- Burgsma	0 - 1	D. Dalmolen	- C. Faber	afg.
H. v.d. Laan	- Bruin	1 - 0	Houtman	- Scheffer	1 - 0
Brandsma	- Poelsma	0 - 1	Visser	- v. Dijk	afg.
Kruize	- Iwema	afg.	Zwanepol	- Thijsse	1 - 0
Tamminga	- Bakker	0 - 1	v. Genk	- Kamps	1 - 0

Helpman II schijnt ook tegen Ludendo II stand gehouden te hebben, maar Lieuwe's pen heeft het na de vorige uitspatting begeven.

NAGEKOMEN :

Helpman heeft tegen de verwachting in stand gehouden ! Door een merkwaardige samenloop van omstandigheden is de wedstrijd alsnog in 5-5 geëindigd. Henk van Dijk was al snel remise overeengekomen en ook de andere twee partijen leken op het eerste gezicht gelijk te staan. Toch begon het langzamerhand duidelijk te worden dat Iwema vrij slecht stond, maar Faber daarentegen subtiële winstvarianten had. Iwema's tegenstander dacht echter nog steeds dat Faber niet verder dan remise zou komen en bood telefonisch remise aan. Dit aanbod bleef natuurlijk gewoon staan en bij het uitspelen accepteerde Feiko het direkt. Dat gaf de nodige consternatie in de Groninger gelederen en tenslotte moest de patriarchale stem van Zwanepol eraan te pas komen om Helpman "gelijk" te geven : Iwema remise en Faber won dus.

wit K.van der Laan
(HELPMAN II)

zwart M.Boekschoten
(LUDEUDO II)

FRANS (Nimzowitch verdediging)

1. e4 e6
2. d4 d5
3. Pc3 Lb4
4. e5 c5
5. a3 cxd4

Gebruikelijk is hier 5 ...;Lxc3+ Volgens de theorie is de tekst-zet slecht. Na 6.axb4;dxc3 zou wit zowel met 7.Dg4;Pe7 8.Dxg7; Tg8 9.Dxh7 als met 7.Pf3;Dc7 8.Dd4(om 8 ...;Pc6 met Dxc3 te kunnen beantwoorden)

Enklaar betwijfelt dit in de serie BETER SCHAKEN en beveelt een onderzoek van deze variant aan.

Ik herinnerde mij dat Pf3 goed is, maar ik kon niet nagaan achter het bord waarom en dus zat ik na 5 zetten al in de problemen

6. axb4 dxc4
7. bxc3

En nu blijf ik voorlopig ook in de problemen.

8. Dd4 Pc6

Nu dreigt DXe5 met pionwinst, maar vooral een verzwakt centrum van wit.

De volgende zetten zijn dus wel gedwongen.

9. Lb5 Pge7
10. f4 0-0
11. Lxc6

Waarom ik hier het loperpaar opgaf is me bij het naspelen een raadsel.

12. Dd2

Al tijdens de partij was ik niet zo gelukkig met deze zet. Beter was 12. Dd3. De pionnen zijn dan ook verdedigd, de loper kan er uit, en aanval op h7.

12. ... b6
13. Pf3 Lb7
14. Pd4

Alhoewel mijn paard er voortreffelijk staat heb ik toch nog een achterstand in de ontwikkeling.

Zwart probeert de c-lijn te veroveren maar moet eerst iets doen tegen de paardmanoeuvre Pd4-Pb5-Pd6.

15. 0-0 Tfd8
16. Tf3 Tac8

Nu dreigt pion verlies via

17. ...;Pxd4 18.cxd4;Dxc2

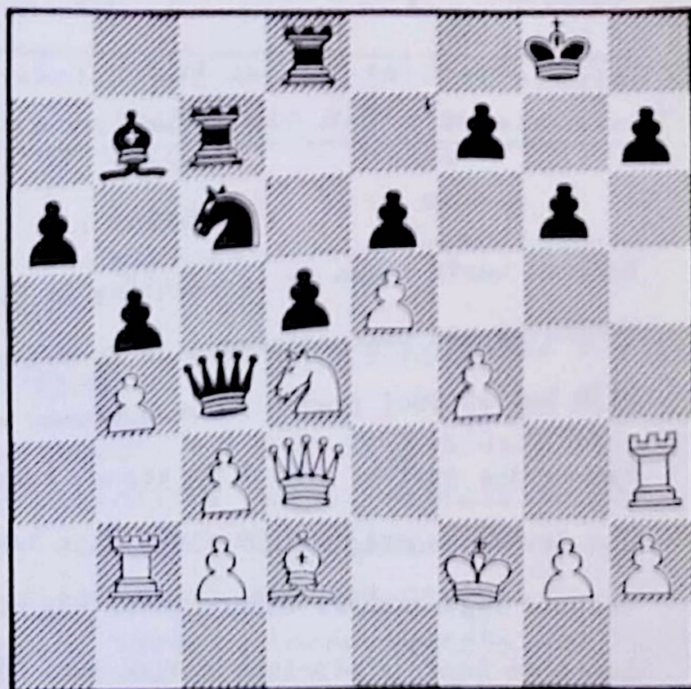
17. Ta2 b5
18. Th3 Pb9

De dame komt binnen.

19. Dd3 g6
20. Ld2

Om na 20. ...;Dc4 21.Tb2;Dxd3 22.cxd4 de c-pion te verdedigen.

21. Tb2 Pc6
22. Kf2 Tc7

De vraag is nu: kan zwart binnen komen? Het antwoord is nee. Maar zowel wit als zwart heeft weinig of geen aangrijpingspunten.

23. Ph3 d4
24. cxd4 Pxd4
25. Dxc4 Txc4
26. Td3 Le4

Alles is nu gedwongen voor beide partijen.

27. Txd4 Txd4
28. Pxd4 Txd4
29. c3

Hier bood ik remise aan. HELPMAN stond hier met 4-2 voor en remise zou dus de winst brengen. M.i. staat het pot-remise maar zwart heeft nog 3 minuten en ik een half uur.

30. g3 Td7
31. Ke3 Kf8
32. Le1 Ke7
33. Td2 Txd2

Remise op voorstel zwart. Een weinig spektakulaire partij, waar ik van uit de opening steeds moest verdedigen.

Ook in de partij tegen A.Scheltinga werd ik met een onbekende zet geconfronteerd. Dit liep beter. Zie hier het relaas.

Wit A.Scheltinga
Zwart K.van der Laan

Frans (doorschuifvariant)

1. e4 e5

Hier dacht de witspeler geruime tijd na, sugereerend dat hij deze opening niet kende. Achteraf bleek dit een aforiet van hem te zijn.

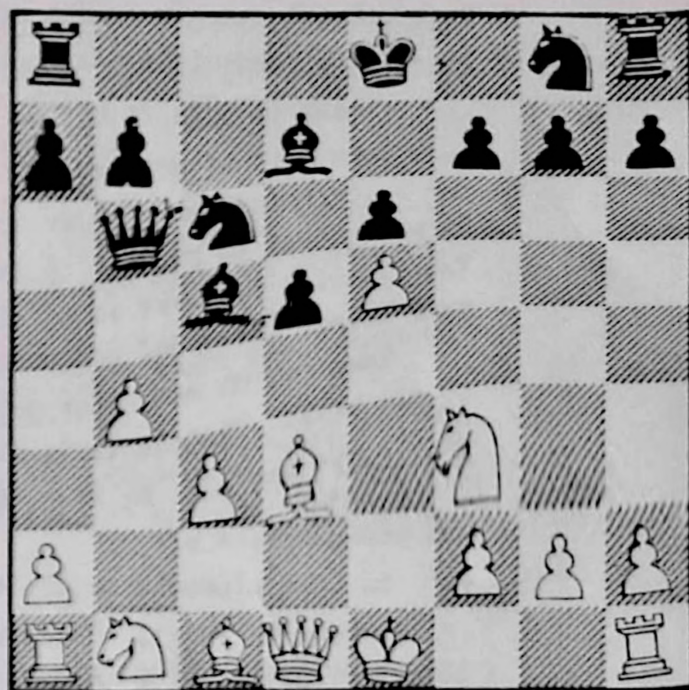
2. d4 d5
3. e5 c5
4. c3 Db6

Wil de zwart speler hier niet de schaak met Lb5 krijgen doet hij er goed aan eerst Db6 en daarna pas Pc6 te spelen

5. Pf3 Pc6
6. Ld3

De normale, maar ook gevaarlijke zet. Het lijkt dat zwart een pion kan winnen met. 6. ...; cxd4 7. Pxd4 Pxd4 8. Dxd4 echter met Lb5+ verovert wit de zwarte dame.

6. Ld7
Toch is cxd4 hier een goede zet
7. dxc5 Lxc5
8. b4?!

Hier is de vraag kan zwart op f2 slaan. Ik dacht van wel en mijn tegenstander speelde (à tempo?) Kf1 en na Le3 had ik een pion gewonnen. Elias Thijsse stelde voor dat wit Ke2 moest spelen om het veld e3 te behouden.

De krijgen nu de volgende varianten na 8. ...; Lxf2 9. Ke2; Ph6

- I. 10. Tf1; Pg3 11. h3; Pe3 en wit verliest nog meer materiaal.
- II 10. Df1; Pg4 11. h3; Pqx e5 en wit kan nog niet nemen want dan valt deloper op d3.
- III 10. Lxh6; qxh6 11. Dd2 (tegen De3++) Tg8 12. g3; 0-0-0 13. Tf1; Lxg3 14. hxg3; Tg3
zwart heeft 3 pionnen voor een stuk en m.i. heel mooi spel.

De pion mocht dus genomen worden

Er volgde verder:

8. .. Lxf2
9. Kf1 ? Le3
10. Pa3 Lxc1
11. Txc1 a6
12. b5? axh5
13. Pxb5 Txa2
14. Db3???? Df2++

In de vorige aflevering over de open torenlijn werd opgemerkt dat het doel daarvan het bezetten van de 7e of 8e rij met de toren(s) was. Vaak gebeurt dit pas in het eindspel. De 7e rij komt het meest voor, omdat de vijandelijke zware stukken gewoonlijk op de 8e rij staan.

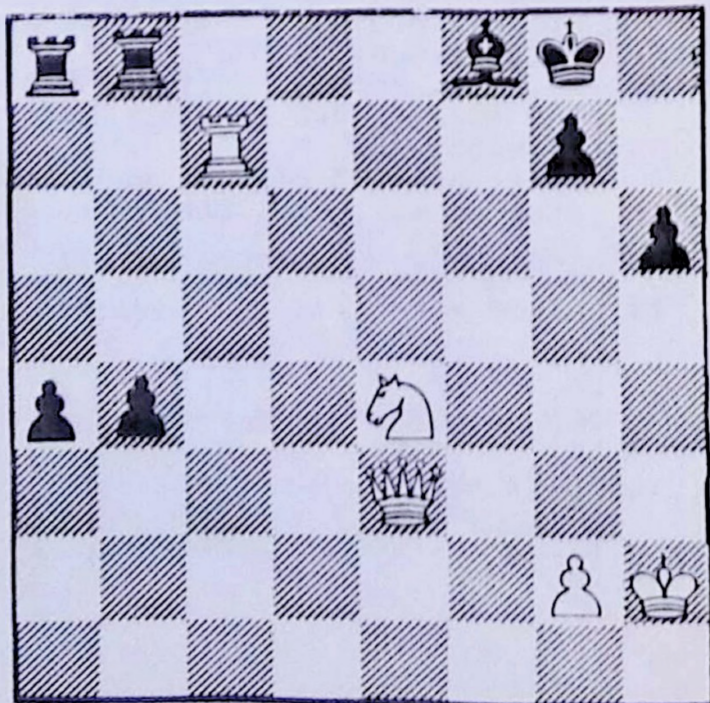
Ergens op deze 7e of 8e rij moet een aanvalspunt gekozen worden, bijv. een pion of een leeg veld. Soms is de 7e rij maar gedeeltelijk ter beschikking, en moet er iets "opgeruimd" worden. In stelling I bijv. is een aanval op pion g7 te langzaam: 1.Pg3 a3 2.Pf5 a2 3.De5 (dreigt T_xg7+) a1(D) en zwart is op tijd. Het juiste aanvalspunt is h7: 1.Pf6+ gxf6 2.De6+ Kh8 3.Dd7 of 1.Pf6+ Kh8 2.Dxh6+ gxh6 3.Th7 mat.

Soms mag de aanvaller geen enkel tempo verliezen omdat hij zelf op mat staat. Diagram II is hiervan een voorbeeld. Na Df2+ Ke8 2.Dxc5 wint zwart met e3+. Na Df1+ Ke8 2.Db5+ Kf8 3.Dxc5+ Ke8 zet wit mat op het beoogde veld e7.

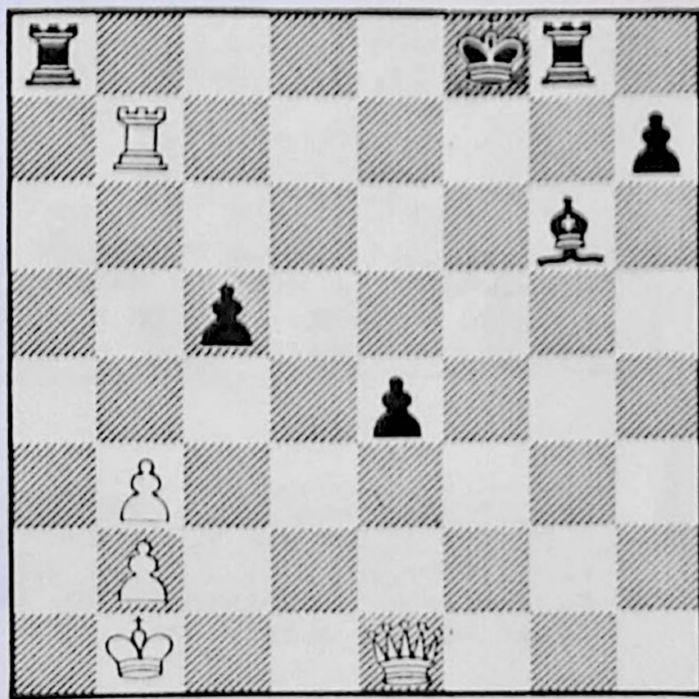
Na deze algemene regels noemt Nimzowitsch een aantal speciale gevallen voor de 7e rij. Daartoe behoort o.a. de ieder welbekende eeuwigschaak-situatie met 2 torens op de 7e rij en de vijandelijke koning op de 8e rij. Ook met toren + paard is er zo'n situatie. In de stelling wit: Kh2, Tb7, Pf6; zwart: Kf8, c2, d2, e2 kan wit remise houden door 1.Td7, waarna het paard afwisselend schaak geeft op h7 en f6. Stond er nog een zwarte toren op c8, dan heeft wit weliswaar geen tijd voor Td7, maar dat hoeft nu ook niet omdat de zwarte koning wegens mat toch niet naar d8 kan.

Kan een situatie als volgt: wit Tg7+Th7; zwart Kf8 afgedwongen worden (wat vaak het geval is) dan biedt dit wit 3 mogelijkheden:

I

II

- 1). hij kan Th8+ spelen om een kostbaar stuk op de 8e rij te ruilen tegen Tg7.
- 2). hij kan m.b.v. andere stukken proberen de koning naar e8 te drijven met matdreiging.
- 3). hij kan de 7e rij verder "schoonvegen" door na iedere keer slaan de uitgangspositie te herstellen (want de zwarte koning moet steeds naar g8 om mat te voorkomen) en/of hij kan vijandelijke stukken naar willekeur in de rug aanvallen.

Vragen:

1. Hoe heet de oud-snelschaakkampioen van S.C.Helpman die na iedere zijns inziens strategisch zeer goede zet (van hemzelf) placht uit te roepen: "Nimzowitsch!"?
2. Hoe wint wit in de stelling: wit Kh2,Tf7,Tg7; zwart Kh8,Ta8,Pa7,a2, b7,c7,d7,e5?
3. Wat is in de stelling: wit Kh2,Dh5,Tc1,Tc7,d3,g2,g4; zwart Kg8,Db3, Ta8,Tb8,a3,f6,g7,h7 voor wit het aanvalspunt? Hoe realiseert hij de winst?

Oplossingen (2):

1. Euwe en Nimzowitsch speelden 3 keer (Kissingen 1928, Karlsbad 1929 en Zürich 1934).
2. Voorpostvelden zijn f5 voor wit en d4 voor zwart. Plan wit: Pc3-e2-g3-f5, Tf1-f3-g3.
3. 1.Pf4 Tag8 2. Th7 Le8 3.Tdhl Txh7 4.gxh7 Th8 5. Pg6+ Lxg6 6.fxg6 Ke6 7.Th5! en nu wordt na dichtschuiven van de damevleugel en overbrengen van de koning naar f5 de zwarte koning gedwongen de 6e rij te verlaten. Na e5 fxe5 / Kxe5 Kd7 volgt Tf5 en Tf7.

Henk van Dijk

AANKONDIGINGEN

- = op maandag 27 december ("derde kerstdag") wordt er niet geschaakt.
- = één week later is er weer het jaarlijkse snelschaakkampioenschap van onze vereniging. Veel sfeer voor weinig geld (ca. / 3,- inleggeld) en talrijke prijzen in elke finalegroep. We beginnen om 19.30 uur; te laat komen berzekt ditmaal :niet spelen (vanwege het grote aantal rondes kan er niet worden gewacht). Komt allen!
- = ons bekerviortal treedt in zijn hoedanigheid van NOSBO-kampioen aan tegen schaakclub E.Laker uit St.Jacobiparochie, ergens in januari, bij ons.

JEUGDKHOEKJE

De 7 jarige Yair Pinto heeft zich via de voorronden van het Nosbo kampioenschap geplaatst voor de finale. Dit is voor de Nosbo een uniek feit. Het is namelijk nog nooit eerder vertoond dat een 7 jarige deelneemt aan de finale van het regionale jeugdkampioenschap.

Met drie overwinningen en een wat ongelukkige nederlaag in de laatste ronde bracht hem op een totaal van drie punten uit 4 partijen waarmee hij eerste werd in zijn groep. Er waren zes groepen waarvan de eerste twee zich plaatsen voor de finale.

Voor de belangstellenden deze finale wordt gehouden op 23 en 24 december in het Denksportcentrum.

De winnaar is gerechtigd deel te nemen aan het Nederlandskampioenschap. Tijdens het GASUNIE schaaktoernooi zijn er ook kampioenschappen in de categorie tot 16 en 20 jaar. Hier zullen in de categorie tot 20 jaar Henk Bruin en Hans Dijkstra deelnemen.

De speeldata zijn 22 dec. loting + 9.15 1e ronde, do. 23 dec. ronde 2+3 om 9.15-12.45 en 13.30-17.00. verder?ronde 4,5,6,7 op resp. 24,27,28,29 dec. Hier zijn belangstellenden uiteraard ook welkom.

Nu een partij van Yair uit de 2e ronde: Wit Mark Otto, Zwart Yair Pinto
 1 e4 e6 2 Pf3 d5 3 Pc3 Pf6 4 Lb5+ Pc6 (zwart had hier een pion kunnen winnen met 4 .. c6 5 La4 dxe4 6 Pg5 Dd4 7 o-o h6 of 7 Da2 Lc5 dit kan uit voorkomen door 5 Ld3 maar daar staat de loper niet goed)
 5 Lxc6 bxc6 6 o-o Ld6 7 Pg5? (e5 wint een stuk) .. h6! 8 Pf3 b-o
 9 g4? (een vreselijke blunder) .. La6 10.d3 Pxd4 11 Ph4? Lxh2+!
 12 Kh1 Dxh4 13 Pe2 Lf4+ (een aftrekschaak) 14 Kg1 (of Kg2 Dh2+ en Pe5 met mat) .. Dh2 mat.

Iuema.